

The Role of Defense Mechanisms in Predicting Adolescent Personality Traits

Lal Lawmzuali^{1*} , Ramya Bhaskar¹ , Natarajan Vasugi²

1. Department of Human Development Avinashilingam Institute for Home Science and Higher Education for Women, Coimbatore, Tamil Nadu, India.

2. Dean of Student Affair Avinashilingam Institute for Home Science and Higher Education for Women, Coimbatore, Tamil Nadu, India.

***Corresponding Author:** PhD Student, Department of Human Development Avinashilingam Institute for Home Science and Higher Education for Women, Coimbatore, Tamil Nadu, India. Email: 19phhdf004@avinuty.ac.in

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article History:

Received: 16 Jul 2025

Revised: 28 Oct 2025

Accepted: 26 Nov 2025

Published: 01 Jul 2026

Keywords:

Adolescents,
Defense Mechanisms,
Personality Traits.

ABSTRACT

The objective of this cross-sectional study was to assess defense mechanisms and evaluate the predictive role of defense mechanisms in personality traits. The sample population consisted of 891 adolescents, aged between 17 and 19 years from Coimbatore, Tamil Nadu, India, selected through a systematic random sampling method, during the academic year 2023-2024. The data collected using the Eysenck Personality Inventory and a self-developed scale on defense mechanisms were analysed using SPSS 30 and Jamovi 2.6.44, 2025. The defense mechanism scale was validated through principal component analysis, resulting in 11 components with 30 items, with a factor loading threshold of 0.4. The scale demonstrated good internal consistency (Cronbach's alpha = .751), an adequate KMO (0.716), significant Bartlett's test of sphericity, and a 51.150 cumulative percentage. An r value of 0.991 in the test-retest indicated excellent reliability, and CFA (SEM)- Comparative Fit Index (CFI) showed .902, TLI .900; and a Parsimony Comparative Fit Index (PNFI) .621, which is greater than 0.50 confirmed a good fit. The findings of linear regression analysis depicted that reaction formation was a common defense mechanism among adolescents and significantly predicted introversion and neuroticism, while denial was the least used defense mechanism. Rationalization and projection were significant predictors of extroversion, whereas mature defenses, like sublimation, was found to be the predictor of stable personality traits. Notably, reaction formation, a neurotic defense mechanism, was used frequently by adolescents in this study, which is a cause for concern, to realize the need for tailored interventions to promote adolescents' healthy personality, mental health and well-being.

Cite this article: Lawmzuali, L., Bhaskar, R., & Vasugi, N. (2026). The Role of Defense Mechanisms in Predicting Adolescent Personality Traits. *Journal of Applied Psychological Research*, 17(2), 149-164. doi:10.22059/japr.2026.398716.645296

© Author(s) retain the copyright.

DOI: <https://doi.org/10.22059/japr.2026.398716.645296>

Publisher: University of Tehran Press.

نقش سازوکارهای دفاعی در پیش بینی صفات شخصیتی نوجوانان

لال لومزوالی^{۱*}، رامیا بهاسکار^۱، ناتاراجان واسوجی^۲

۱. گروه رشد انسانی، مؤسسه آویناشیلینگام برای علوم خانواده و آموزش عالی زنان، کویمباتور، تامیل نادو، هند.
۲. رئیس امور دانشجویی، مؤسسه آویناشیلینگام برای علوم خانواده و آموزش عالی زنان، کویمباتور، تامیل نادو، هند.
*نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری، گروه رشد انسانی مؤسسه آویناشیلینگام برای علوم خانواده و آموزش عالی زنان، کویمباتور، تامیل نادو، هند.
ایرانامه: 19phhdf004@avinuty.ac.in

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف پژوهش حاضر، بررسی سازوکارهای دفاعی و ارزیابی نقش پیش بینی کننده آنها در تبیین ویژگی های شخصیتی نوجوانان بود. این مطالعه به روش مقطعی انجام شد و جامعه آماری آن شامل ۸۹۱ نوجوان ۱۷ تا ۱۹ ساله شهر کویمباتور، ایالت تامیل نادو هند بود که در سال تحصیلی ۲۰۲۳-۲۰۲۴ به روش نمونه گیری تصادفی نظام مند انتخاب شدند. داده ها با استفاده از پرسشنامه شخصیت آیزنک و مقیاس محقق ساخته سازوکارهای دفاعی گردآوری و با نرم افزارهای SPSS-30 و Jamovi نسخه ۲/۶/۴۴ (۲۰۲۵) تحلیل شدند. مقیاس سازوکارهای دفاعی از طریق تحلیل مؤلفه های اصلی اعتبارسنجی شد که در نهایت شامل ۱۱ مؤلفه و ۳۰ گویه با آستانه بار عاملی ۰/۴ بود. این مقیاس از همسانی درونی مطلوبی برخوردار بود (آلفای کرونباخ ۰/۷۵) و شاخص کفایت نمونه گیری ۰/۷۱ به دست آمد. آزمون کروییت بارتلت معنادار بود و درصد واریانس جمعی ۱۵۰/۵۱ گزارش شد. ضریب همبستگی بازآزمایی ($r = 0/991$) پایایی بسیار مطلوب ابزار را نشان داد. همچنین تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از مدل یابی معادلات ساختاری نشان دهنده برازش مناسب مدل بود ($CFI = 0/90$ ؛ $TLI = 0/9$ ؛ $PNFI = 0/621$). یافته های تحلیل رگرسیون خطی نشان داد سازوکار دفاعی واکنش وارونه، شایع ترین دفاع مورد استفاده نوجوانان است و به طور معناداری ویژگی های شخصیتی درون گرایی و روان رنجوری را پیش بینی می کند؛ در حالی که انکار کمترین میزان استفاده را دارد. عقلانی سازی و فرافکنی پیش بینی کننده های معنادار برون گرایی بودند و در نهایت، دفاع بالغانه و الایش پیش بینی کننده ویژگی های شخصیتی ثابت بود. استفاده فراوان از واکنش وارونه، به عنوان یک دفاع نوروتیک، زنگ خطری در جهت ضرورت طراحی مداخلات هدفمند برای ارتقای سلامت روان، بهزیستی و رشد سالم شخصیت نوجوانان محسوب می شود.

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ های مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۸/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۴/۱۰

کلیدواژه ها:

سازوکارهای دفاعی،

صفات شخصیتی،

نوجوانان.

استناد: لومزوالی، ل.، باسکار، ر. و واسوجی، ن. (۱۴۰۵). نقش سازوکارهای دفاعی در پیش بینی صفات شخصیتی نوجوانان. فصل نامه پژوهش های کاربردی روانشناختی، ۱۷(۲)، ۱۶۴-۱۴۹. doi:10.22059/japr.2026.398716.645296

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران

DOI: <https://doi.org/10.22059/japr.2026.398716.645296>

© نویسندگان.

۱. مقدمه

نوجوانی یکی از حساس‌ترین و پویاترین مراحل رشد انسان است که با تغییرات گسترده شناختی، هیجانی و اجتماعی همراه می‌شود. در این دوره، تجربه‌ها و تأثیرات محیطی می‌توانند به دگرگونی‌های اساسی در شخصیت و نظام ارزشی فرد منجر شوند و ماهیت تحول‌پذیر این مرحله رشدی را برجسته سازند. در نظریه شخصیت زیگموند فروید، نوجوانی دوره‌ای بحرانی برای تحول روان‌شناختی به‌شمار می‌رود؛ دوره‌ای که در آن، فرد با بازسازمان‌دهی تعارضات درونی خود از طریق تعامل میان نهاد، من و فرامن، به بازتعریف هویت و باورهای شخصی می‌پردازد. این گذار تحولی مستلزم تلفیق تجربه‌های گذشته با اهداف و انتظارات آینده است و نقشی تعیین‌کننده در شکل‌گیری منش فرد و الگوهای روابط بین‌فردی ایفا می‌کند (تانجونگ و همکاران^۱، ۲۰۲۳). شواهد پژوهشی نشان می‌دهد صفات شخصیتی به‌طور تنگاتنگی با تجارب اجتماعی شدن در ارتباط‌اند؛ به‌گونه‌ای که این تجارب، ضمن شکل‌دهی به ساختار شخصیت، بر گرایش‌های رفتاری افراد نیز اثرگذارند و می‌توانند خطر بروز رفتارهای ضداجتماعی را در کودکان و نوجوانان افزایش دهند (سنتر و کمپ و همکاران^۲، ۲۰۰۲). در این میان، سازوکارهای دفاعی و ویژگی‌های شخصیتی نقش مهمی در تنظیم هیجان‌ات نوجوانان و نحوه کارکرد آنان در بستر اجتماعی ایفا می‌کنند. یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که استفاده از سازوکارهای دفاعی سازگارانه با سبک شخصیتی سالم‌تر همراه است؛ درحالی‌که اتکا به دفاع‌های ناسازگارانه با افزایش پریشانی روان‌شناختی و بروز مشکلات بین‌فردی مرتبط است (دی جوزپه و همکاران^۳، ۲۰۲۰؛ مقامی و همکاران^۴، ۲۰۲۴؛ گرانیبری و همکاران^۵، ۲۰۱۷). سازوکارهای دفاعی فرایندهای ناهشیار روان‌شناختی هستند که کمک می‌کنند فرد در مواجهه با موقعیت‌های تهدیدکننده و استرس‌زا، تعادل روانی خود را حفظ کند. این سازوکارها به‌طور کلی در سه طبقه دفاع‌های بالغانه، نابلغانه و روان‌رنجور طبقه‌بندی می‌شوند (هال و همکاران^۶، ۱۹۹۷). نحوه مواجهه با تغییرات زندگی و فشارهای مزمن تا حد زیادی وابسته به شرایط فردی و زمینه‌ای است و عوامل متعددی تعیین می‌کنند که افراد از کدام نوع سازوکار دفاعی استفاده کنند. این تفاوت‌ها می‌توانند زمینه‌ساز بروز مشکلات متنوع روان‌شناختی و حتی جسمانی شوند. به‌طور کلی، هرگونه تغییر در زندگی انسان، خواه مثبت و خواه منفی، مستلزم فرایند مقابله و سازگاری است (محمملو و همکاران^۷، ۲۰۱۶). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که دفاع‌های نابلغانه و روان‌رنجور با صفات شخصیتی خاص و سطوح متفاوتی از کارکرد روانی-اجتماعی مرتبط‌اند و فراوانی استفاده از آن‌ها می‌تواند بازتابی از ساختارهای شخصیتی زیربنایی فرد باشد (بلانکو و همکاران^۸، ۲۰۲۳). در همین راستا، مطالعات متعدد بر نقش اساسی سازوکارهای دفاعی در سازگاری روان‌شناختی و رشد شخصیت تأکید کرده‌اند (کرامر^۹، ۲۰۰۶). نظریه روان‌کاوی معاصر نیز سازوکارهای دفاعی را نه به‌عنوان پدیده‌هایی صرفاً آسیب‌شناختی، بلکه به‌مثابه اجزای طبیعی رشد تحولی و رابطه‌ای در نظر می‌گیرد که با محافظت از «من»، فرایند سازگاری فرد با محیط را تسهیل می‌کنند (دی جوزپه و همکاران، ۲۰۱۹؛ مقامی و همکاران، ۲۰۲۴). با وجود این، در سال‌های اخیر توجه پژوهشگران به سازوکارهای دفاعی به‌دلیل نقش کلیدی آن‌ها در فهم و تبیین اختلالات روان‌شناختی از دیدگاه روان‌پویشی افزایش یافته است. در این چارچوب، سازوکارهای دفاعی به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر بر سازمان شخصیت مطرح می‌شوند که می‌توانند در شکل‌گیری اختلالات شخصیت، نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا کنند (غلامی و همکاران، ۲۰۲۴). با این حال، مطالعات انجام‌شده بر جمعیت نوجوانان نسبتاً محدودند و پژوهش‌های موجود غالباً به بررسی این سازوکارها در بافت‌های بالینی پرداخته‌اند یا فقط بر یک یا چند دفاع خاص تمرکز داشته‌اند، بدون آنکه رابطه پیش‌بین جامع آن‌ها با صفات شخصیتی را به‌طور نظام‌مند بررسی کنند (لاچکویچ و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۸).

1. Tanjung et al.
2. Center and Kemp et al.
3. Di Giuseppe et al.
4. Maghami et al.
5. Granieri et al.
6. Hall et al.
7. Mohammadlou et al.
8. Blanco et al.
9. Cramer
10. Laczkovics et al.

افزون بر این، خلأ قابل توجهی در مطالعات پیشین درباره نحوه به کارگیری سازوکارهای دفاعی توسط نوجوانان در بافت فرهنگی هند و نقش آن‌ها در شکل‌دهی صفات شخصیتی مشاهده می‌شود. در پاسخ به این خلأ، پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان استفاده از انواع سازوکارهای دفاعی در میان نوجوانان، شناسایی صفات شخصیتی غالب و تبیین نقش پیش‌بین سازوکارهای دفاعی در صفات شخصیتی نوجوانان، به صورت مطالعه‌ای مقطعی طراحی و اجرا شده است. نتایج چنین پژوهش‌هایی می‌تواند برای مربیان و متخصصان سلامت روان سودمند باشد و به ایجاد محیط‌هایی کمک کند که رشد روان‌شناختی سالم نوجوانان را تقویت می‌کند (ماتیاش و پاولووا^۱، ۲۰۲۳). در عین حال، هرچند سازوکارهای دفاعی نقشی اساسی در مقابله با فشارهای روانی دارند، اتکای افراطی به دفاع‌های ناسازگارانه می‌تواند مانع رشد هیجانی و زمینه‌ساز بروز اختلالات شخصیت شود. این امر بر ضرورت اتخاذ رویکردهای متعادل و مبتنی بر حمایت روان‌شناختی هدفمند در کار با نوجوانان تأکید می‌کند.

۲. روش

۲-۱. جامعه، نمونه و روش اجرا

این پژوهش به صورت مطالعه‌ای مقطعی با هدف بررسی توان پیش‌بینی‌کنندگی سازوکارهای دفاعی بر صفات شخصیتی نوجوانان طراحی شد. شهر کویمباتور در ایالت تامیل‌نادو هند دارای پنج منطقه است و به منظور دستیابی به نمایندگی برابر نمونه، هفت کالج از هر پنج منطقه (مناطق شمال، شرق، مرکز، غرب و جنوب) برای انجام مطالعه انتخاب شدند. با این حال، پنج کالج (از هر منطقه یک کالج) مجوز ملاقات با دانشجویان نوجوان و گردآوری داده‌ها را صادر کردند. در ابتدا، در مجموع ۱۲۲۰ دانشجوی رضایت آگاهانه خود را اعلام و در پژوهش شرکت کردند و داده‌ها جمع‌آوری شد، اما ۳۲۹ مورد براساس نمره مقیاس دروغ در پرسشنامه شخصیت آیزنک حذف شدند. در نهایت، نمونه پژوهش شامل ۸۹۱ نوجوان در بازه سنی ۱۷ تا ۱۹ بود که ۴۵۹ نفر پسر و ۴۳۲ نفر دختر بودند و در کالج‌های دولتی و خصوصی تحصیل می‌کردند که به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده بودند. نوجوانانی که در کالج ثبت‌نام کرده بودند و توانایی درک زبان انگلیسی را داشتند، وارد مطالعه شدند. نوجوانان دارای نیازهای ویژه، براساس گزارش معلمان و با توجه به سابقه پزشکی، از پژوهش کنار گذاشته شدند.

۲-۲. ابزارهای سنجش

۲-۲-۱. پرسشنامه شخصیت آیزنک^۲ (EPI)

پرسشنامه شخصیت آیزنک (آیزنک و آیزنک، ۱۹۶۸) یکی از مختصرترین و در عین حال پرکاربردترین ابزارهای سنجش شخصیت به شمار می‌رود. این پرسشنامه صفات شخصیتی برون‌گرایی، درون‌گرایی، روان‌رنجوری، ثبات هیجانی و دروغ‌سنجی را اندازه‌گیری می‌کند و شامل ۵۷ گویه است. بعد برون‌گرایی-درون‌گرایی با ۲۴ سؤال سنجیده می‌شود؛ به طوری که نمرات بیشتر از ۱۵ نشان‌دهنده برون‌گرایی، نمرات ۱۰ تا ۱۴ حد میانی و نمرات کمتر از ۹ بیانگر درون‌گرایی تلقی می‌شوند. بعد روان‌رنجوری-ثبات هیجانی با ۲۴ سؤال دیگر ارزیابی می‌شود. نمرات بیشتر از ۱۴ حاکی از روان‌رنجوری، نمرات ۷ تا ۱۳ حد میانی و نمرات کمتر از ۶ نشان‌دهنده ثبات هیجانی هستند. مقیاس دروغ نیز شامل ۹ گویه است و شرکت‌کنندگانی که نمره بیشتر از ۵ کسب کردند، از تحلیل‌ها حذف شدند. ضریب آلفای کرونباخ این ابزار ۰/۷۰ گزارش شد. اطلاعات روان‌سنجی این پرسشنامه در زمان تدوین ابزار به طور کامل در دسترس نیست (آیزنک و آیزنک، ۱۹۶۸). در سال ۱۹۷۵، بعد سومی با عنوان روان‌پریشی‌گرایی^۳ به این مقیاس افزوده شد. این بعد صفاتی مانند پرخاشگری، تکانشگری و گرایش به رفتارهای ضداجتماعی را می‌سنجد. با این حال، به جای پرسشنامه شخصیت آیزنک، روان‌پریشی‌گرایی با ابزار جداگانه‌ای به نام مقیاس شخصیت آیزنک^۴ ارزیابی شد.

1. Matyash & Pavlova

2. Eysenck Personality Inventory (EPI)

3. Psychoticism: P

4. Eysenck Personality Questionnaire (EPQ)

۲-۲-۲. مقیاس سازوکارهای دفاعی^۱ (DMS)

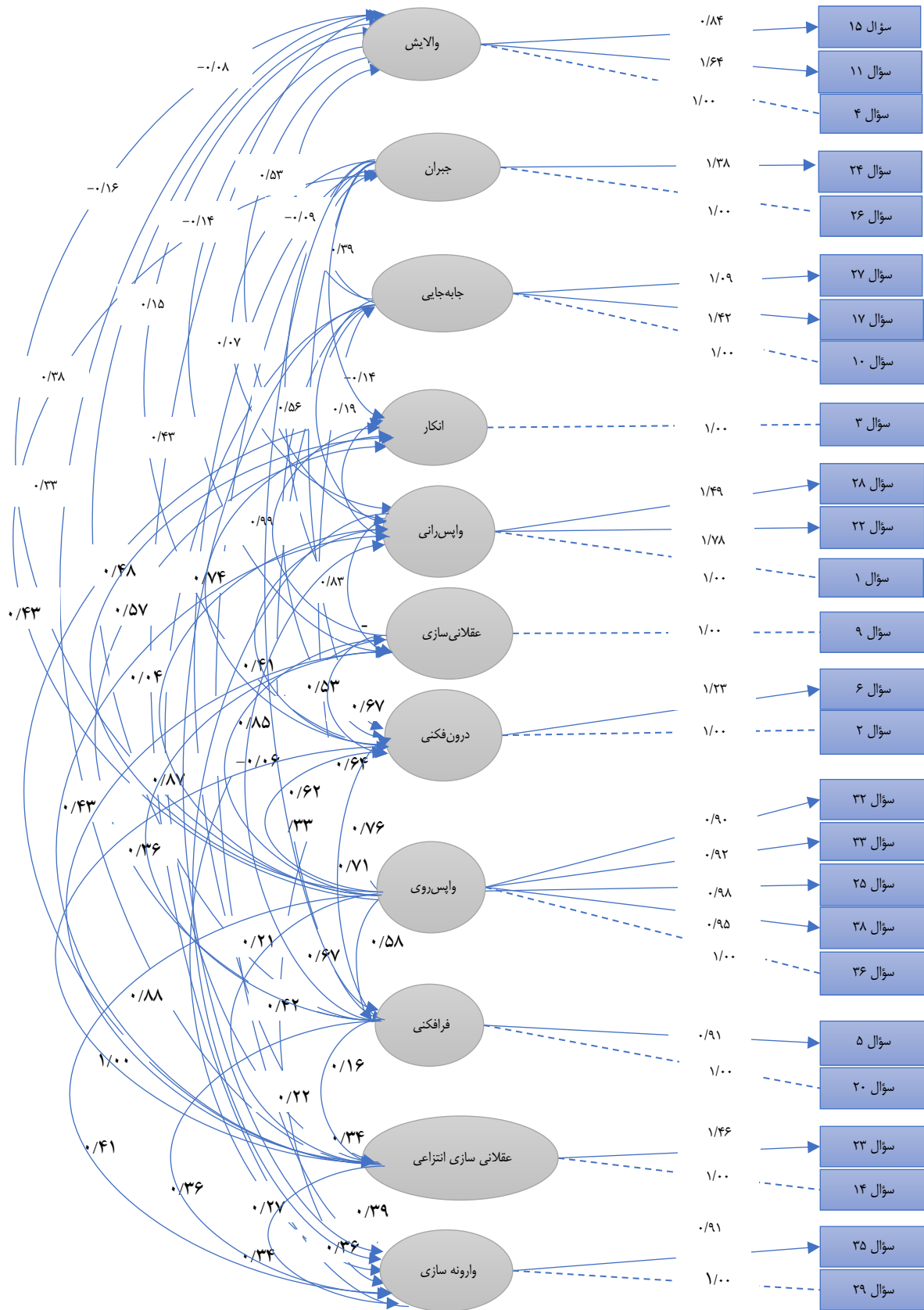
براساس نظریه روان‌کاوی زیگموند فروید، سازوکارهای دفاعی فرایندهای ناهشیاری هستند که فرد را در برابر اضطراب یا آگاهی از آسیب‌ها و فشارهای درونی یا بیرونی محافظت می‌کنند (پارخ و همکاران^۲، ۲۰۱۰). اگرچه سازوکارهای دفاعی در تمامی مراحل زندگی استفاده می‌شوند، اما کاربرد آن‌ها در دوره نوجوانی برجسته‌تر می‌شود؛ دوره‌ای که مرحله‌ای انتقالی میان کودکی و بزرگسالی است و با شکل‌گیری عمیق هویت و بلوغ هیجانی همراه است. این تغییرات موجب افزایش حساسیت هیجانی، تعارض‌های درونی و خودآگاهی می‌شود و نوجوانان را به استفاده بیشتر از سازوکارهای دفاعی سوق می‌دهد (بیلی و پیکو^۳، ۲۰۲۳). براساس دیدگاه‌های نظری اریکسون، زیگموند فروید و ژان پیاژه، نوجوانی مرحله‌ای اساسی در رشد روانی-اجتماعی، روانی-جنسی و شناختی محسوب می‌شود و با افزایش حساسیت هیجانی همراه است (اورنشتاین و لوئیس^۴، ۲۰۲۲؛ کاور و همکاران^۵، ۲۰۲۵؛ مالک و مارواها^۶، ۲۰۲۳). هم‌زمان این تغییرات روان‌شناختی وابستگی به سازوکارهای دفاعی را افزایش می‌دهد؛ زیرا نوجوانان برای حفظ ثبات هیجانی تلاش می‌کنند؛ امری که این مرحله را به دوره‌ای مهم در سازمان شخصیت و رشد روان‌شناختی تبدیل می‌سازد (کرامر^۷، ۲۰۱۲). با تکیه بر نظریه روان‌کاوی فروید، مقیاسی برای سنجش میزان استفاده از سازوکارهای دفاعی در میان نوجوانان تدوین شد. مؤلفه‌های سازوکارهای دفاعی پس از مرور مطالعات پیشین انتخاب شدند که شامل جبران، والایش، واپس‌روی، درون‌فکنی، فرافکنی، انکار، جابه‌جایی، واکنش‌سازی، واپس‌رانی، دلیل‌تراشی و عقلانی‌سازی بودند (بیلی و پیکو^۳، ۲۰۲۳). در مرحله نخست، ۱۰۰ گویه تدوین و برای بررسی روایی صوری ارزیابی شدند. سپس مقیاس برای بررسی روایی صوری به هفت نفر از متخصصان حوزه مربوط ارسال شد که شامل دو روان‌شناس بالینی، چهار متخصص رشد انسان و یک متخصص روان‌شناسی بود. براساس اصلاحات و پیشنهادها متخصصان، ۲۹ گویه حذف و ۷۱ گویه حفظ شد. در ادامه، تحلیل مؤلفه‌های اصلی^۸ انجام گرفت و براساس نتایج تحلیل، مقیاس به ۳۰ گویه با ۱۱ مؤلفه کاهش یافت. روایی مقیاس با شاخص کفایت نمونه‌گیری کایزر-مایر-اولکین^۹ 0.716 تأیید شد که نشان‌دهنده کفایت حجم نمونه بود. آزمون کرویت بارتلت معنادار به دست آمد ($\chi^2=1871/516$) و درصد واریانس تجمعی $51/150$ گزارش شد. در ماتریس تحلیل مؤلفه‌های اصلی، بار عاملی $0/4$ به‌عنوان آستانه در نظر گرفته شد. ضریب آلفای کرونباخ $0/751$ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی قابل قبول مقیاس بود. همچنین پایایی بازآزمایی مقیاس با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون بررسی شد و ضریب $r=0/991$ حاکی از پایایی بسیار عالی ابزار بود.

به‌منظور اعتبارسنجی بیشتر ابزار، تحلیل‌عاملی تأییدی^۹ با استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری^{۱۰} انجام شد تا متغیرهای مشاهده‌شده (گویه‌ها) و سازه‌های نهفته زیربنایی شناسایی شده در تحلیل مؤلفه‌های اصلی تأیید و اصلاح شوند. براساس نتایج این تحلیل تأییدی، چهار گویه (هرکدام از یک سازوکار دفاعی شامل فرافکنی، درون‌فکنی، واپس‌رانی و دلیل‌تراشی) حذف شدند و شاخص‌های برازش مدل به دست آمد؛ به‌طوری‌که شاخص برازش تطبیقی^{۱۱} $0/902$ ، شاخص توکر-لوپیس^{۱۲} $0/900$ ، شاخص برازش تطبیقی مقتصد^{۱۳} $0/621$ (بیشتر از $0/50$) و شاخص جذر میانگین مربعات خطای تقریب^{۱۴} $0/034$ بود که نشان‌دهنده

1. Defense Mechanisms Scale (DMS)
2. Parekh et al.
3. Bailey & Pico
4. Orenstein & Lewis
5. Kaur et al.
6. Malik & Marwaha
7. Principal Component Analysis (PCA)
8. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)
9. Confirmatory Factor Analysis (CFA)
10. Structural Equation Modeling (SEM)
11. Confirmatory Factor Analysis (CFI)
12. Tucker Lewis Index (TLI)
13. Parsimony Comparative Fit Index (PNFI)
14. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

برازش قابل قبول مدل است (زوده و هرچ، ۲۰۲۱). شکل ۱ برازش مدل ساختاری را نشان می‌دهد. مؤلفه‌ها به صورت پیوسته کدگذاری شدند و در نهایت، مقیاس با ۲۶ گویه و مقیاس درجه‌بندی پنج‌درجه‌ای شامل «همیشه، اغلب، گاهی، به ندرت و هرگز» با نمرات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ (و به صورت معکوس برای گویه‌های منفی) اعتبارسنجی شد؛ به گونه‌ای که مجموع نمرات، سطح استفاده از سازوکارهای دفاعی را نشان می‌داد و نمرات کمتر بیانگر استفاده کمتر از سازوکارهای دفاعی بود.

در شکل ۱، خطوط دارای پیکان نشان‌دهنده روابط مستقیم بین متغیرها هستند. مقادیر درج شده روی پیکان‌ها ضرایب روابط را نشان می‌دهند و خطوط پیوسته بیانگر شدت این روابط است؛ در مقابل، خطوط نقطه‌چین نشان‌دهنده رابطه آماری ضعیف هستند.

شکل ۱. برازش مدل معادلات ساختاری

۲-۳. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

این پژوهش در تاریخ ۲۰ ژانویه ۲۰۲۰ مجوز اخلاقی خود را از کمیته اخلاق انسانی با کد -19/AUW/IHEC/HD دریافت کرد. همچنین از رؤسای کالج‌های مربوط، مجوز ملاقات با نوجوانان اخذ شد. رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان دانشجو دریافت و گردآوری داده‌ها مطابق برنامه زمان‌بندی انجام شد. داده‌های گردآوری شده تجمیع و جدول‌بندی شدند. آزمون‌های آماری توصیفی، از جمله فراوانی و درصد فراوانی، برای بررسی میزان استفاده از انواع سازوکارهای دفاعی محاسبه شد. داده‌ها براساس صفات شخصیتی نوجوانان طبقه‌بندی شدند. برای تعیین توان پیش‌بینی‌کنندگی سازوکارهای دفاعی بر صفات شخصیتی نوجوانان، از تحلیل رگرسیون خطی استفاده شد. تحلیل‌های آماری با نرم‌افزار SPSS-30 و نرم‌افزار متن‌باز Jamovi نسخه ۲/۶/۴۴ (۲۰۲۵) انجام گرفت.

۳. یافته‌ها

۳-۱. توصیف جمعیت‌شناختی

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی به‌عنوان متغیر مستقل عمل می‌کنند که بر عوامل مختلفی تأثیر می‌گذارند. این متغیرها نمایانگر پروفایل جامعه‌شناختی و جمعیت‌شناختی فرد هستند که او را در یک جمعیت خاص طبقه‌بندی و موقعیت اجتماعی- جمعیت‌شناختی او را تعیین می‌کنند. این شاخص‌ها در علوم رفتاری و اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند؛ زیرا به‌طور معناداری بر رفتار، نگرش، عادات و ویژگی‌های شخصیتی افراد تأثیر می‌گذارند و تعاملات و روابط اجتماعی را شکل می‌دهند. متغیرهای جمعیت‌شناختی به تبیین تفاوت‌های میان گروه‌ها کمک می‌کنند و امکان طراحی مداخلات متناسب با بافت‌های خاص را فراهم می‌سازند. در این پژوهش، شاخص‌های جمعیت‌شناختی شامل سن، جنسیت، محل سکونت، نوع خانواده، نوع کالج محل تحصیل، سطح تحصیلات والدین، شغل والدین، درآمد خانواده و ترتیب تولد در نظر گرفته شد. نمونه پژوهش شامل ۸۹۱ نوجوان در بازه سنی ۱۷ تا ۱۹ بود که از این تعداد، ۴۵۹ نفر پسر و ۴۳۲ نفر دختر بودند. بیشترین تعداد شرکت‌کنندگان (۴۸/۱ درصد) در مناطق شهری سکونت داشتند و ۱۵/۵ درصد در مناطق نیمه‌شهری زندگی می‌کردند. همچنین ۷۴/۷ درصد نوجوانان متعلق به خانواده‌های هسته‌ای بودند، تعداد کمتری از خانواده‌های گسترده بودند و فقط ۲/۵ درصد از خانواده‌های گسترده‌تر در مطالعه مشارکت کردند. شرکت‌کنندگان در برنامه‌های تحصیلی مختلف در مؤسسات منتخب، شامل کالج‌های دولتی و خصوصی، ثبت‌نام شده بودند که شامل کالج‌های مختلط (۹۲/۳ درصد) و کالج‌های ویژه دختران (۷/۷ درصد) می‌شد. بیشتر شرکت‌کنندگان (۷۹/۹ درصد) درآمد سالانه خانوادگی کمتر از ۲ لاک^۱ گزارش کردند و پس از آن گروه‌هایی با درآمد ۲ تا ۵ لاک، ۵ تا ۱۰ لاک و بیش از ۱۰ لاک (۳/۳ درصد) قرار داشتند. از نظر وضعیت شغلی، بیشترین تعداد پدران (۵۲ درصد) در بخش خصوصی مشغول به کار بودند و پس از آن، مشاغل آزاد، بخش دولتی بیشترین فراوانی را داشتند و کمترین گروه (۶/۱ درصد) خانه‌دار بودند. در مقابل، اغلب مادران (۷۲/۴ درصد) خانه‌دار بودند و پس از آن، مادران شاغل در بخش خصوصی و دولتی قرار داشتند. کمترین میزان (۴/۵ درصد) به فعالیت‌های تجاری اشتغال داشتند. از نظر تحصیلات پدران، ۳۳/۷ درصد دارای تحصیلات دوره متوسطه بودند و پس از آن، تحصیلات دوره متوسطه عالی، بی‌سواد، کارشناسی، کارشناسی ارشد قرار داشتند. کمترین میزان (۳/۴ درصد) نیز مربوط به تحصیلات دوره‌های حرفه‌ای بود. در میان مادران نیز ۳۶/۸ درصد دارای تحصیلات متوسطه بودند و پس از آن دوره متوسطه عالی، بی‌سواد، کارشناسی و کارشناسی ارشد قرار داشتند. فقط ۲/۲ درصد دارای تحصیلات دوره‌های حرفه‌ای بودند. از نظر ترتیب تولد، بیشترین تعداد نوجوانان (۵۴/۴ درصد) فرزند اول خانواده بودند و پس از آن فرزند دوم، سوم و کمترین درصد (۱/۷ درصد) در گروه «سایر» قرار گرفتند.

۳-۲. شاخص‌های توصیفی

۱. لاک (Lakh) یک واحد شمارشی در نظام عددی هند است.

جدول ۱ سطح استفاده از سازوکارهای دفاعی مختلف را در میان نوجوانان نشان می‌دهد و جدول ۲ صفات شخصیتی نوجوانان را تبیین می‌کند. در جدول ۳ نتایج تحلیل رگرسیون در قالب سه مدل آمده است که هر یک ترکیب متفاوتی از پیش‌بین‌ها (سازوکارهای دفاعی) را در ارتباط با متغیرهای وابسته (صفات شخصیتی) بررسی می‌کنند. سازوکارهای دفاعی نابالغانه و دسته شخصیتی حد میانی از جدول حذف شدند؛ زیرا پیش‌بینی معناداری نشان ندادند. سطوح معناداری اهمیت آماری هر پیش‌بین را نشان می‌دهد و شاخص‌های عامل تورم واریانس^۱ و تحمل برای بررسی هم‌خطی چندگانه به کار رفته‌اند.

جدول ۱. سطح استفاده از انواع سازوکارهای دفاعی (تعداد=۸۹۱)

سازوکار دفاعی	مؤلفه	میزان استفاده	تعداد	درصد
بالغانه	جبران	کم	۵۶۵	۶۳/۴
		زیاد	۳۲۶	۳۶/۶
	والایش	کم	۴۸۳	۵۴/۲
		زیاد	۴۰۸	۴۵/۸
	واپس‌روی	کم	۴۹۶	۵۵/۷
		زیاد	۳۹۵	۴۴/۳
نابالغانه	درون‌فکنی	کم	۵۴۸	۶۱/۵
		زیاد	۳۴۳	۳۸/۵
	فراقکنی	کم	۴۹۹	۵۶
		زیاد	۳۹۲	۴۴
	انکار	کم	۶۵۹	۷۴
		زیاد	۲۳۲	۲۶
روان‌رنجور	جابه‌جایی	کم	۵۴۹	۶۱/۶
		زیاد	۳۴۲	۳۸/۴
	واکنش‌سازی	کم	۴۷۳	۵۳/۱
		زیاد	۴۱۸	۴۶/۹
	واپس‌رانی	کم	۵۶۶	۶۳/۵
		زیاد	۳۲۵	۳۶/۵
	عقلانی‌سازی	کم	۵۲۲	۵۸/۶
		زیاد	۳۶۹	۴۱/۴
	دلیل‌تراشی	کم	۵۲۸	۵۹/۳
		زیاد	۳۶۳	۴۰/۷

نتایج جدول ۱ میزان استفاده از برخی سازوکارهای دفاعی توسط نوجوانان را روشن می‌سازد. سازوکارهایی مانند واپس‌روی، که یک دفاع ناهشیار است و فرد در مواجهه با استرس یا تهدید به الگوهای رفتاری، فکری یا هیجانی مراحل رشدی پیشین بازمی‌گردد و درون‌فکنی که فرایند درونی‌سازی ویژگی‌ها یا صفات دیگران است، همچنین فراقکنی، جابه‌جایی، واپس‌رانی، دلیل‌تراشی و عقلانی‌سازی (انجمن روان‌شناسی آمریکا، ۲۰۱۵؛ کوشمن^۲، ۲۰۲۰) گهگاهی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. این نتایج نشان داد نوجوانان از برخی مکانیسم‌های دفاعی به صورت مقطعی و گهگاه استفاده می‌کنند. مکانیسم‌های دفاعی بالغانه، مانند والایش که در آن فرد احساسات، امیال یا تکانه‌های غیرقابل قبول یا از نظر اجتماعی نامطلوب را به فعالیت‌های سازنده و از نظر اجتماعی پذیرفتنی هدایت می‌کند (کوهن و کیم^۳، ۲۰۲۰) و جبران که در آن فرد با تمرکز بر دستیابی به موفقیت در یک حوزه از زندگی، توجه خود را از احساس ناکفایتی یا اضطراب ناشی از ناتوانی در برآورده کردن انتظارات در حوزه‌ای دیگر منحرف می‌سازد، با فراوانی کمتر مورد استفاده قرار گرفته‌اند. این یافته نشان می‌دهد نوجوانان در این مطالعه عمدتاً درگیر سالم‌ترین راهبردهای مقابله‌ای نبوده‌اند. دفاع‌های نابالغانه مانند انکار، کمترین میزان استفاده را داشتند که نشان می‌دهد بیشتر افراد واقعیت را به طور کامل انکار نمی‌کنند (بیلی و پیکو، ۲۰۲۳). واکنش‌سازی، به عنوان یک دفاع روان‌رنجور که فرد به طور ناهشیار تکانه‌های

1. Variance Inflation Factor
2. Cushman
3. Cohen & Kim

ناخواسته را جانشین رفتار متضاد می‌کند، در میان نوجوانان شایع بود و نشان می‌دهد نوجوانان اغلب از طریق ابراز هیجانی غیرمستقیم یا متعارض با استرس مقابله می‌کنند (ناوی و همکاران، ۲۰۲۰).

جدول ۲. صفات شخصیتی نوجوانان (برون‌گرایی-درون‌گرایی و روان‌رنجوری-ثبات)

درصد	فراوانی	دسته	صفت شخصیتی
۳۳	۲۹۴	برون‌گرا	برون‌گرایی-درون‌گرایی
۵۸/۱	۵۱۸	حد میانی	
۸/۹	۷۹	درون‌گرا	
۵۳/۵	۴۷۷	روان‌رنجور	روان‌رنجوری-ثبات
۴۲/۲	۳۷۶	حد میانی	
۴/۳	۳۸	پائیات	

نتایج جدول ۲ صفات شخصیتی نوجوانان را نشان می‌دهد. در بعد برون‌گرایی-درون‌گرایی، ۳۳ درصد نوجوانان برون‌گرا بودند که بیانگر اجتماعی بودن و جرئت‌مندی است (سیبولسکی و همکاران^۲، ۲۰۱۴) و پس از آن ۵۸/۱ درصد در دسته حد میانی قرار گرفتند. مطالعه پاپ جردانوا و زورچک^۳ (۲۰۱۰) نشان می‌دهد نوجوانانی با صفات ترکیبی می‌توانند بسته به موقعیت، رفتارهای برون‌گرایانه و درون‌گرایانه را بروز دهند. کمترین میزان (۸/۹ درصد) مربوط به نوجوانان درون‌گرا بود که ممکن است به دلیل کناره‌گیری اجتماعی در معرض خطر باشند (دلندرا و همکاران^۴، ۲۰۲۳). پژوهش‌ها نشان داده‌اند درون‌گرایی تأثیر معناداری بر سازگاری تحصیلی نوجوانان دارد و می‌تواند سازگاری اجتماعی آنان را تحت تأثیر قرار دهد (ساندی و همکاران^۵، ۲۰۲۲). در بعد روان‌رنجوری-ثبات، ۵۳/۵ درصد نوجوانان در گروه روان‌رنجور قرار گرفتند که نشان‌دهنده بی‌ثباتی هیجانی و اضطراب است (سیبولسکی، ۲۰۱۴). پیترز و همکاران^۶ (۲۰۲۰) بیان کردند که روان‌رنجوری در نظریه آیزنک شامل ناپایداری خلق و اضطراب است که با تکانشگری و خطرپذیری ارتباط دارد. همچنین ۴۲/۲ درصد در دسته حد میانی قرار گرفتند که از تاب‌آوری متوسط در برابر استرس برخوردارند و نگرش متعادلی به زندگی دارند. فقط ۴/۳ درصد نوجوانان در دسته ثبات هیجانی قرار گرفتند. قیزی^۷ (۲۰۲۴) گزارش کرد که ثبات هیجانی در نوجوانان توانایی مقابله با مشکلات و استرسورها را افزایش می‌دهد و سلامت روان و کارآمدی راهبردهای مقابله‌ای را تقویت می‌کند.

۳-۳. تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام

جدول ۳. توان پیش‌بینی سازوکارهای دفاعی بر ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان (تعداد=۸۹۱)

معنی‌داری	F	R ² تعدیل‌شده	R ²	R	VIF	Tol.	Sig.	t	β استاندارد	β غیراستاندارد	پیش‌بین (سازوکار دفاعی)	متغیر وابسته (ویژگی شخصیتی)
۰/۰۱۵ ^b	۶/۰۲۳	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۱۴۲ ^a	۱/۰۰۳	۰/۹۹	۰/۰۲	۲/۳۴	۰/۱۳	۰/۱۶	دلیل‌تراشی	برون‌گرایی
۰/۰۰۷ ^c	۵/۰۹۷	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۱۸۴ ^b	۱/۰۰۳	۰/۹۹	۰/۰۴	۲/۰۲	۰/۱۱	۰/۰۹	فراکنی	
۰/۰۱۶ ^b	۶/۰۱۸	۰/۰۶	۰/۰۷	۰/۲۶۹ ^a	۱/۰۰	۱/۰۰	۰/۰۱	-۲/۴۶	۰/۰۶	-۰/۱۵	واپس‌رانی	درون‌گرایی
۰/۰۰۶ ^c	۵/۴۱۴	۰/۰۲	۰/۱۲	۰/۳۵۳ ^b	۱/۰۰	۱/۰۰	۰/۰۳	۲/۱۲	۰/۰۶	۰/۱۲	واکنش‌سازی	
۰/۰۱۴ ^b	۶/۱۴۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱	۰/۱۱۳ ^a	۱/۰۱۴	۰/۹۸	۰/۰۰۶	-۲/۷۸	-۰/۱۲	-۰/۱۲	واکنش‌سازی	روان‌رنجوری
۰/۰۰۱ ^c	۶/۶۵۰	۰/۰۲۳	۰/۰۲	۰/۱۶۵ ^b	۱/۰۱۴	۰/۹۸	۰/۰۰۸	۲/۶۶	۰/۱۲	۰/۱۹	دلیل‌تراشی	
۰/۰۱۹ ^b	۵/۹۸۴	۰/۱۱۹	۰/۱۴	۰/۳۷۸ ^a	۱/۰۰	۱/۰۰	۰/۰۱	۲/۴۴	۰/۳۷	۰/۱۴	والایش	ثبات

1. Nawi et al.
2. Cybulski et al.
3. Pop Jordanova & Zorcec
4. Delendra et al.
5. Sunday et al.
6. Peters et al.
7. Qizi

جدول ۳ نتایج تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام را به‌منظور بررسی میزان توان پیش‌بینی سازوکارهای دفاعی در تبیین ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان نشان می‌دهد. نتایج تحلیل نشان داد دلیل‌تراشی ($F=۶/۰۲۳$; $t=۲/۳۴۸$; $p=۰/۰۱۵$; $R^2=۰/۰۲۰$; $\beta=۰/۱۳۶$) به‌عنوان یک سازوکار دفاعی نوروپیک که در آن، فرد رفتارهای خود را با توجیه‌های به‌ظاهر منطقی توضیح می‌دهد، و فرافکنی ($F=۵/۰۹۷$; $t=۲/۰۲۷$; $p=۰/۰۰۷$; $\beta=۰/۱۱۷$; $VIF=۱/۰۰۳$) به‌عنوان یک سازوکار دفاعی نابالغ که شامل نسبت‌دادن تکانه‌ها و ویژگی‌های ناسازگارانه فرد به دیگران است، پیش‌بین‌های معنادار و ویژگی شخصیتی برون‌گرایی هستند. این دو متغیر به‌ترتیب ۲ و ۳/۴ درصد واریانس برون‌گرایی را تبیین کردند؛ به‌گونه‌ای که با هر واحد افزایش در نمره‌ی دلیل‌تراشی و فرافکنی، نمره‌ی برون‌گرایی به‌ترتیب به میزان ۰/۱۶۱ و ۰/۰۹۱ افزایش می‌یابد. علاوه‌براین مطابق نتایج، واپس‌رانی ($F=۶/۰۱۸$; $t=-۲/۴۶۷$; $p=۰/۰۱۶$; $\beta=-۰/۰۶۴$; $R^2=۰/۰۷۲$; $VIF=۱/۰۰۰$) که به مسدودسازی ناهشیار افکار یا تکانه‌های نامطلوب اشاره دارد، و واکنش‌سازی ($F=۵/۴۱۴$; $t=۲/۱۲۹$; $p=۰/۰۰۶$; $\beta=۰/۰۶۲$; $R^2=۰/۱۲۵$; $VIF=۱/۰۰۰$)، که در آن تکانه‌ی اولیه‌ی جانشین رفتاری متضاد می‌شود، پیش‌بین‌های معنادار و ویژگی شخصیتی درون‌گرایی هستند. واپس‌رانی ۷/۲ درصد واریانس درون‌گرایی را تبیین کرد و با هر واحد افزایش در این سازوکار دفاعی، نمره‌ی درون‌گرایی به میزان ۰/۱۵۷- کاهش یافت. در مقابل، واکنش‌سازی ۱۲/۵ درصد واریانس درون‌گرایی را تبیین کرد و با هر واحد افزایش در آن، نمره‌ی درون‌گرایی ۰/۱۳۲ افزایش نشان داد؛ بنابراین، استفاده‌ی بیشتر از سازوکار دفاعی واکنش‌سازی با تقویت ویژگی‌های شخصیتی درون‌گرایانه همراه است. درمورد ویژگی شخصیتی روان‌رنجوری، نتایج مشخص کرد واکنش‌سازی ($F=۶/۱۴۱$; $t=-۲/۷۸۵$; $p=۰/۰۱۴$; $\beta=-۰/۱۲۷$; $R^2=۰/۰۱۳$; $VIF=۱/۰۱۴$) و دلیل‌تراشی ($F=۶/۶۵۰$; $t=۲/۶۶۱$; $p=۰/۰۰۱$; $\beta=۰/۱۲۱$; $R^2=۰/۰۲۷$; $VIF=۱/۰۱۴$)، که هر دو از سازوکارهای دفاعی نوروپیک محسوب می‌شوند، پیش‌بین‌های معنادار این بعد شخصیتی هستند. واکنش‌سازی ۱/۳ درصد و دلیل‌تراشی ۲/۷ درصد واریانس روان‌رنجوری را تبیین کردند؛ به‌گونه‌ای که با افزایش یک‌واحدی واکنش‌سازی، نمره‌ی روان‌رنجوری ۰/۱۲۸- کاهش یافت و افزایش یک‌واحدی دلیل‌تراشی نیز با افزایش ۰/۱۹۸ نمره‌ی روان‌رنجوری همراه بود. این یافته نشان می‌دهد استفاده از سازوکار دفاعی دلیل‌تراشی می‌تواند ویژگی‌های روان‌رنجورانه را افزایش دهد. درنهایت، رابطه‌ی رگرسیونی معناداری بین والا‌یش و ویژگی شخصیتی ثبات مشاهده شد ($F=۵/۹۸۴$; $t=۲/۴۴۶$; $p=۰/۰۱۹$; $\beta=۰/۳۷۸$; $VIF=۱/۰۰۰$). مقدار R^2 نشان داد سازوکار دفاعی والا‌یش ۱۴/۳ درصد واریانس ثبات شخصیتی را تبیین می‌کند. به این معنا که با هر واحد افزایش در نمره‌ی والا‌یش، نمره‌ی پیش‌بینی‌شده‌ی ثبات شخصیتی به میزان ۰/۱۴۸ افزایش می‌یابد. این یافته با نتایج پژوهش گرانی و همکاران (۲۰۱۷) همسو است که نشان دادند استفاده از سازوکارهای دفاعی بالغانه با ثبات بیشتر ویژگی‌های شخصیتی در طول زمان همراه است. همچنین یافته‌های قدیمیان‌فر و دادخواه (۲۰۱۵) بیانگر آن است که سازوکارهای دفاعی بالغانه پیش‌بین مثبت‌بهری روان‌شناختی هستند که خود بر ثبات شخصیت دلالت دارد. فرنهام^۱ (۲۰۱۲) نیز تأکید می‌کند که بهره‌گیری از دفاع‌های بالغانه می‌تواند آثار منفی روان‌رنجوری بر سلامت روان را تعدیل کند.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به بررسی الگوی استفاده از سازوکارهای دفاعی و ظرفیت پیش‌بینی آن‌ها در تبیین ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان پرداخت. نظریه‌ی روان‌پویشی زیگموند فروید، دوره‌ی نوجوانی را مرحله‌ای حساس از تحول هویت و تنش‌های درونی می‌داند که با الگوی متنوع و درحال‌تغییری از کارکردهای دفاعی همراه است. یافته‌های پژوهش حاضر نیز با این دیدگاه همسو است.

یافته‌ی اصلی پژوهش نشان داد نوجوانان به‌طور معمول از برخی سازوکارهای دفاعی خاص استفاده می‌کنند. تعداد زیادی از نوجوانان (۲/۵۴ درصد) استفاده‌ی محدودی از دفاع‌های بالغانه، از جمله والا‌یش، دارند و ۴/۶۳ درصد در گروه استفاده‌ی کم قرار گرفتند که این امر حاکی از توانایی محدود نوجوانان در هدایت تکانه‌ها به‌سوی فعالیت‌های سازنده است. فروید بیان می‌کند که کارکردهای دفاعی بالغانه هم‌زمان با رشد روان‌شناختی فرد شکل می‌گیرند؛ بنابراین، فراوانی اندک این دفاع‌ها در نوجوانان

می‌تواند بازتابی از چالش‌های تحولی این مرحله باشد (هال و همکاران، ۱۹۹۷). این یافته با نتایج پژوهش لاکوویچ و همکاران (۲۰۱۸) همخوانی دارد که نشان دادند نوجوانان دارای سبک دلبستگی ناایمن، کمتر از دفاع‌های بالغانه استفاده می‌کنند و در مقابل، به دفاع‌های نابالغ و نوروپیک‌گرایش بیشتری دارند؛ الگویی که می‌تواند سلامت روان را تضعیف کند و خطر آسیب‌شناسی روانی و مشکلات رفتاری را افزایش دهد.

در خصوص دفاع‌های نابالغ، یکی از یافته‌های قابل توجه این بود که بیشتر نوجوانان (۷۴ درصد) وابستگی اندکی به سازوکار انکار داشتند. این موضوع نشان می‌دهد نوجوانان برای اجتناب از واقعیت به‌طور کامل به این سازوکار متکی نیستند. در مقابل، اتکای متوسطی به درون‌فکنی (۵/۶۱ درصد)، فرافکنی (۵۶ درصد) و واپس‌روی (۷/۵۵ درصد) مشاهده شد که بیانگر استفاده نوجوانان از این سازوکارها برای مقابله با فشارهای روانی است. اویلر و همکاران^۱ (۲۰۲۵) گزارش کردند که اتکای متوسط به دفاع‌های نابالغ سبب شده رفتارهای خودآسیب‌رسان در طول شش ماه درمان رفتاردرمانی دیالکتیکی کمتر کاهش یابد.

در زمینه دفاع‌های نوروپیک، نتایج مشخص کرد ۶۰ درصد نوجوانان وابستگی کمتری به این نوع دفاع‌ها دارند. این الگو می‌تواند نشان‌دهنده تاب‌آوری روان‌شناختی بیشتری باشد؛ موضوعی که جنیفر^۲ (۲۰۱۶) نیز آن را تأیید کرده است. این پژوهش‌ها بیان می‌کنند که کاهش استفاده از دفاع‌های نوروپیک و نابالغ، در مقایسه با دفاع‌های بالغانه، می‌تواند با بهزیستی روان‌شناختی بیشتر همراه باشد (بکیش و همکاران^۳، ۲۰۲۳). با این حال، ۴۰ درصد نوجوانان استفاده زیادی از دفاع‌های نوروپیک نشان دادند که بیانگر اضطراب و تنش روانی بیشتر و استفاده مکرر از راهبردهای مقابله‌ای ناسازگارانه است (اشفاق و کمال^۴، ۲۰۲۴).

در بعد ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی-درون‌گرایی، براساس یافته‌ها بیشتر نوجوانان (۱/۵۸ درصد) در طبقه بینابینی قرار داشتند و ترکیبی از ویژگی‌های برون‌گرایانه و درون‌گرایانه را نشان دادند. نوجوانان دارای ویژگی‌های ترکیبی می‌توانند بسته به موقعیت، رفتارهای برون‌گرایانه یا درون‌گرایانه از خود نشان دهند؛ موضوعی که با دیدگاه فروید مبنی بر انعطاف‌پذیری شخصیت و تأثیرپذیری آن از تعارض‌های درونی و الزامات محیطی همسو است (پاپ جوردانوا و زورچک، ۲۰۱۰). حدود ۳۳ درصد نوجوانان در طبقه برون‌گرایی قرار گرفتند که بازتاب‌دهنده اجتماعی بودن و جرئت‌مندی آن‌ها است (سیبولسکی، ۲۰۱۴). در مقابل، درصد کمتری از نوجوانان (۹/۸ درصد) دارای ویژگی‌های درون‌گرایانه بودند که احتمالاً به دلیل کناره‌گیری اجتماعی، در معرض خطر بیشتری قرار دارند (دلندرا و همکاران، ۲۰۲۳). ملانگا و آدی (۲۰۲۲) نیز به این نتیجه رسیدند که درون‌گرایی بر سازگاری اجتماعی نوجوانان در محیط مدرسه تأثیر معنادار می‌گذارد.

در بعد روان‌رنجوری-ثبات، بیشتر نوجوانان (۵/۵۳ درصد) در طبقه روان‌رنجوری قرار گرفتند که نشان‌دهنده بی‌ثباتی هیجانی و اضطراب بیشتر است (سیبولسکی، ۲۰۱۴). فروید نوجوانی را مرحله‌ای می‌داند که با بی‌ثباتی هیجانی و اضطراب فزاینده ناشی از تعارض‌های درونی حل نشده همراه است. این یافته با مدل شخصیتی آیزنک نیز همخوانی دارد؛ به طوری که روان‌رنجوری شامل نوسانات خلقی و اضطراب و با تکانشگری و خطرپذیری دارای ارتباط مثبت است (پیتز و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین شیونگ و همکاران^۵ (۲۰۲۲) نشان دادند اعتیاد به تلفن هوشمند با ویژگی‌های روان‌رنجوری مرتبط است. ۲/۴۲ درصد نوجوانان در طبقه بینابینی قرار داشتند که نشان‌دهنده تاب‌آوری متوسط در برابر استرس و نگرش متعادل به زندگی است. کمترین تعداد نوجوانان (۳/۴ درصد) از ثبات هیجانی برخوردار بودند. قیزی (۲۰۲۴) گزارش کرد که ثبات هیجانی در نوجوانان سبب توانایی بیشتر در حل مسئله، مقابله با فشارها و ارتقای سلامت روان می‌شود.

تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام نشان داد سازوکار دفاعی عقلانی‌سازی به‌طور معناداری با ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی مرتبط است. این یافته نشان می‌دهد افراد برون‌گرا ممکن است از عقلانی‌سازی برای توجیه افکار، هیجان‌ات و رفتارهای خود از طریق توضیحات منطقی استفاده کنند؛ توضیحاتی که اگرچه ظاهراً معقول به نظر می‌رسد، اما لزوماً بازتاب‌دهنده احساسات و

1. Euler et al.
2. Jennifer
3. Békés et al.
4. Ishfaq & Kamal
5. Xiong et al.

انگیزه‌های واقعی فرد نیست. عقلانی‌سازی مداوم می‌تواند فرد را از مواجهه واقعی با رفتارهای خود و فرصت رشد اصیل بازدارد (کاشمن، ۲۰۲۰). همچنین ارتباط معناداری بین فرافکنی و ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی مشاهده شد. فرافکنی، که در آن فرد ویژگی‌ها یا تکانه‌های نامطلوب خود را به دیگران نسبت می‌دهد، می‌تواند بر شیوه تعامل اجتماعی افراد برون‌گرا تأثیر بگذارد؛ به‌ویژه در موقعیت‌هایی که فرد نیازمند برقراری روابط اجتماعی است (نیومن و همکاران^۱، ۱۹۹۷). نتایج همچنین مشخص کرد سازوکار دفاعی واپس‌رانی پیش‌بینی‌کننده معنادار ویژگی‌های شخصیتی درون‌گرایی است. دلیل و هی^۲ (۲۰۱۰) بیان کردند که افراد درون‌گرا بیشتر از راهبردهای اجتنابی یا واپس‌رانی استفاده می‌کنند. بیرن^۳ (۱۹۶۱) نیز گزارش کرد افرادی که از واپس‌رانی استفاده می‌کنند، نمرات کمتری در برون‌گرایی و گشودگی دارند و هیجان‌های خود را کمتر ابراز می‌کنند. یافته‌های واینبرگر^۴ (۱۹۹۵) نیز حاکی از آن است که این افراد ظاهری آرام و کنترل‌شده دارند، اما این ویژگی ناشی از اجتناب هیجانی است.

سازوکار دفاعی واکنش وارونه نیز با ویژگی‌های شخصیتی درون‌گرایی رابطه معنادار نشان داد. نوجوانانی که از این دفاع نوروپیک استفاده می‌کنند، اغلب رفتارهای کناره‌گیرانه از خود نشان می‌دهند که می‌تواند اضطراب اجتماعی را افزایش دهد و فرایند اجتماعی‌شدن را دشوارتر کند (جوزپه و همکاران، ۲۰۱۹؛ استون و همکاران، ۲۰۲۵). رایان و همکاران^۵ (۲۰۲۴) بیان کردند که واکنش وارونه اگرچه می‌تواند نقش محافظتی داشته باشد، اما همواره سازگارانه نیست و ممکن است با تعارض‌های درونی همراه شود.

براساس نتایج پژوهش حاضر، واکنش وارونه و عقلانی‌سازی، به‌عنوان دفاع‌های نوروپیک، پیش‌بینی‌کننده ویژگی‌های شخصیتی روان‌رنجوری هستند. مطالعه فبریانا و همکاران^۶ (۲۰۲۲) وارونه‌سازی را به‌عنوان راهبردی دفاعی برای پنهان‌سازی هیجانات واقعی بررسی کرد و نشان داد این مکانیسم‌ها می‌توانند بیانگر روان‌رنجوری زیربنایی فرد باشند. عقلانی‌سازی با کاهش سریع پریشانی و حفظ تصویر از خود، در افراد دارای روان‌رنجوری زیاد بیشتر مشاهده می‌شود؛ زیرا این افراد هیجانات منفی شدیدتری مانند اضطراب، شرم و خشم را تجربه می‌کنند (ویدیرگر و اولتمنز، ۲۰۱۷). یافته‌های پژوهش مورل و اندروزز^۷ (۱۹۸۰) نیز مشخص کرد افراد دارای روان‌رنجوری شدید بیشتر به دفاع‌های نوروپیک و کمتر سازگارانه متوسل می‌شوند.

درنهایت، سازوکار دفاعی بالغانه و الایش با ویژگی‌های شخصیتی ثبات رابطه معنادار نشان داد. مطابق این یافته، استفاده از دفاع‌های بالغانه با تنظیم هیجانی بهتر و صفات شخصیتی سازگارانه‌تر همراه است. گرانیروی و همکاران (۲۰۱۷) و همچنین قدیمیان‌فر و دادخواه (۲۰۱۵) دریافتند دفاع‌های بالغانه پیش‌بینی‌کننده مثبت بهزیستی روان‌شناختی و ثبات شخصیتی هستند. فرهنگام (۲۰۱۲) نیز تأکید کرد که استفاده از دفاع‌های بالغانه می‌تواند آثار منفی روان‌رنجوری بر سلامت روان را کاهش دهد. این نتایج ضمن تأیید نظریه روان‌پویشی فروید، بر نقش کلیدی سازوکارهای دفاعی در پیش‌بینی ویژگی‌های شخصیتی و ارتقای سلامت روان در دوره نوجوانی تأکید دارد.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر، تمرکز جغرافیایی نمونه بر شهر کویمباتور در ایالت تامیل‌نادو هند است که تعمیم‌پذیری یافته‌ها را محدود می‌کند. همچنین در این پژوهش به متغیرهای جمعیت‌شناختی توجه نشده است. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده با در نظر گرفتن متغیرهای میانجی مانند جنسیت، وضعیت اقتصادی-اجتماعی و تفاوت‌های فرهنگی انجام شود. انجام مطالعات طولی و پژوهش‌های بین‌فرهنگی نیز می‌تواند درک جامع‌تری از تحول سازوکارهای دفاعی و شخصیت در نوجوانان فراهم کند.

به‌طور کلی می‌توان گفت پژوهش حاضر بینش عمیقی درباره رشد روان‌شناختی نوجوانان و شیوه‌های مقابله آن‌ها با چالش‌های زندگی ارائه کرد. مطابق یافته‌ها، سازوکارهای دفاعی نقشی اساسی در پیش‌بینی ابعاد مختلف ویژگی‌های شخصیتی و

1. Newman et al.
2. Diehl & Hay
3. Byrne, D.
4. Weinberger
5. Ryan et al.
6. Febriana et al.
7. Morell & Andrews

مدیریت تعارض‌های درونی دارند. با توجه به اینکه فقط ۳/۴ درصد نوجوانان دارای ثبات شخصیتی بودند، ضرورت طراحی مداخلات هدفمند برای تقویت رشد سالم شخصیت در نوجوانان بیش از پیش آشکار می‌شود.

۵. ملاحظات اخلاقی

این پژوهش با تأیید کمیته اخلاق انسانی (به شماره مجوز A UW/IHEC/HD-19-20/XPD/47) انجام گرفت. رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان اخذ و اصول محرمانگی، یکپارچگی داده‌ها و مشارکت داوطلبانه در تمام مراحل پژوهش رعایت شد.

۶. سپاسگزاری و حمایت مالی

نویسندگان از نوجوانان شرکت‌کننده و مسئولان دانشگاه‌ها بابت همکاری صمیمانه قدردانی می‌کنند. این پژوهش با حمایت وزارت امور قباایل و اعطای بورسیه ملی ویژه قباایل فهرست‌شده^۱ انجام گرفت.

۷. تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌کند که هیچ‌گونه تعارض منافی در زمینه انجام، نگارش یا انتشار این پژوهش وجود ندارد.

References

- Bailey, R., & Pico, J. (2023). *Defense mechanisms*. StatPearls - NCBI Bookshelf. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK559106/>
- Békés, V., Starrs, C. J., Perry, J. C., Prout, T. A., Conversano, C., & Di Giuseppe, M. (2023). Defense mechanisms are associated with mental health symptoms across six countries. *Research in Psychotherapy Psychopathology Process and Outcome*, 26(3), 729. <https://doi.org/10.4081/ripppo.2023.729>
- Blanco, C., Kampe, L., Wall, M. M., Liu, S., ... & Olfson, M. (2023). Approximating defense mechanisms in a national study of adults: Prevalence and correlates with functioning. *Translational Psychiatry*, 13, 21. <https://doi.org/10.1038/s41398-022-02303-3>
- Byrne, D. (1961). The repression-sensitization scale: Rationale, reliability, and validity. *Journal of Personality*, 29(3), 334–349. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1961.tb01666.x>
- Center, D. B., & Kemp, D. E. (2002). Antisocial behaviour in children and Eysenck's theory of personality: An evaluation. *International Journal of Disability Development and Education*, 49(4), 353–366. <https://doi.org/10.1080/1034912022000028330>
- Cohen, D., Kim, E. (2020). Sublimation (Defense Mechanism). In: Zeigler-Hill, V., Shackelford, T.K. (eds) *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-24612-3_1430
- Cramer, P. (2006). *Protecting the self: Defense mechanisms in action*. Guilford Press. <https://psycnet.apa.org/record/2006-08215-000>
- Cramer, P. (2012). Psychological maturity and change in adult defense mechanisms. *Journal of Research in Personality*, 46(3), 306–316. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2012.02.011>
- Cushman, F. (2020). Rationalization is rational. *Behavioral and Brain Sciences*. 43, e28. <https://doi.org/10.1017/S0140525X19001730>
- Cybulski, M., Strzelecki, W., Grzymisławska-Cybulska, M., Głowacka, M. D., & Mojs, E. (2014). Determinants of personality and risky road behaviors at work in drivers of medical transport vehicles in the Wielkopolska (Greater Poland) voivodeship. *Medycyna Pracy*, 65(4), 485–496. <https://doi.org/10.13075/mp.5893.00052>
- Delendra, G. R. F., Dewi, E. I., & Deviantony, F. (2023). The relationship between introverted and extroverted types on the risk of bullying behavior in students of vocational School 5 Jember. *e-*

- Journal* *Pustaka* *Kesehatan*, 11(2), 127.
<https://garuda.kemdiktisaintek.go.id/documents/detail/3502817>
- Di Giuseppe, M., Gennaro, A., Lingiardi, V., & Perry, J. C. (2019). The role of defense mechanisms in emerging personality disorders in clinical adolescents. *Psychiatry*, 82(2), 128-142. <https://doi.org/10.1080/00332747.2019.1579595>
- Di Giuseppe, M., Perry, J. C., Conversano, C., Gelo, O. C. G., & Gennaro, A. (2020). Defense mechanisms, gender, and adaptiveness in emerging personality disorders in adolescent outpatients. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 208(12), 933-941. <https://doi.org/10.1097/nmd.0000000000001230>
- Diehl, M., & Hay, E. L. (2010). Risk and resilience factors in coping with daily stress in adulthood: The role of age, self-concept incoherence, and personal control. *Developmental Psychology*, 46(5), 1132-1146. <https://doi.org/10.1037/a0019937>
- Euler, S., Babl, A., Dommann, E., Stalujanis, E., Labrish, C., Kramer, U., & McMain, S. (2025). Maladaptive defense mechanisms moderate treatment outcome in 6 months versus 12 months dialectical-behavior therapy for borderline personality disorder. *Psychotherapy Research*, 35(4), 529-545. <https://doi.org/10.1080/10503307.2024.2334053>
- Eysenck, H. J., & Eysenck, S. B. (1968). A factorial study of psychoticism as a dimension of personality. *Multivariate Behavioral Research, Spec Iss*, 15-31. <https://psycnet.apa.org/record/1968-15468-001>
- Febriana, A., & Diana Budi Darma. (2022). Defense mechanism as a strategy to overcome Jacob's Anxiety in William Landay's Defending Jacob. *Jurnal Onoma: Pendidikan, Bahasa, Dan Sastra*, 8(1), 331-343. <https://doi.org/10.30605/onoma.v8i1.1730>
- Furnham, A. (2012). Lay understandings of defence mechanisms: The role of personality traits and gender. *Psychology, Health & Medicine*, 17(6), 723-734. <https://doi.org/10.1080/13548506.2012.663922>
- Ghadimianfar, M., & Dadkhah, A. (2015). Prediction of rehabilitation nurses' psychological well-being through personality traits and defense mechanisms. *Iranian Rehabilitation Journal*, 13(4), 40-45. <http://irj.uswr.ac.ir/article-1-569-en.html>
- Gholami Zarch, M., Taghvaei, D., & Pirani, Z. (2024). Modeling narcissistic personality and object relations with the mediating role of defense mechanisms. *Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies*, 5(5), 21. <http://doi.org/10.61838/kman.jayps.5.5.8>
- Granieri, A., La Marca, L., Mannino, G., Giunta, S., Guglielmucci, F., & Schimmenti, A. (2017). The relationship between defense patterns and DSM-5 maladaptive personality domains. *Frontiers in Psychology*, 8, 01926. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01926>
- Hall, C. S., Lindsey, G. & Campbell, J. B. (1997). *Theories of Personality* (4th ed.). John Wiley & Sons. <https://www.wiley.com/Theories+of+Personality%2C+4th+Edition-p-9780471303428>
- Ishfaq, N., & Kamal, A. (2024). Intervening effect of maladaptive personality on the relationship between defense styles and psychiatric symptoms among prisoners. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 46(6), 570-578. <https://doi.org/10.1177/02537176241232740>
- Jamovi (2.6.44). (2025). *The jamovi project*. <https://www.jamovi.org/download.html>
- Jennifer, L. (2016). Defense style predicts subjective well-being in a non-clinical sample. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 62-71. <https://jhwjournal.com/en/article/62>
- Kaur, J., Lantz, S. E., & Ray, S. (2025). Freud's Developmental Theory. In *StatPearls*. StatPearls Publishing. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32491458/>
- Laczkovics, C., Fonzo, G., Bendixsen, B., Shpigel, E., ... & Huemer, J. (2018). Defense mechanism is predicted by attachment and mediates the maladaptive influence of insecure attachment on adolescent mental health. *Current Psychology*, 39(4), 1388-1396. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-9839-1>
- Maghami, P., & Mirzahosseini, H., & Monirpoor, N. (2024). The Relationship between child attitudes towards parents and histrionic personality traits: The mediating role of defense mechanisms, and

- teachers. *Journal of Assessment and Research in Applied Counseling*, 6(3), 168-174. <https://doi.org/10.61838/kman.jarac.6.3.19>
- Malik, F., & Marwaha, R. (2023). *Cognitive development*. In *StatPearls*. StatPearls Publishing. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30725780/>
- Matyash, N. V., Pavlova, T. A., & Pozdnyakov, G. V. (2023). Mechanisms of psychological defense and its dominant communication strategies in high school students and first-year students. *Izvestiya of Saratov University Educational Acmeology Developmental Psychology*, 12(1), 49–57. <https://doi.org/10.18500/2304-9790-2023-12-1-49-57>
- Mohammadlou, M., Elahi, T., & Morovati, Z. (2016). The role of personality traits in predicting defense mechanisms with mediating role of attribution styles in university students. <https://www.researchgate.net/publication/316665732>
- Morell, G., & Andrews, L. (1980). Rationality and its relation to extraversion and neuroticism. *Psychological Reports*, 47(3_suppl), 1111–1114. <https://doi.org/10.2466/pr0.1980.47.3f.1111>
- Nawi, F. a. M., ATambi, N. a. M., Samat, N. M. F., & Mustapha, N. W. M. W. (2020). A review on the internal consistency of a scale: The empirical example of the influence of human capital investment on malcom baldridge quality principles in tvet institutions. *Asian People Journal (APJ)*, 3(1), 19–29. <https://doi.org/10.37231/apj.2020.3.1.121>
- Newman, L. S., Duff, K. J., & Baumeister, R. F. (1997). A new look at defensive projection: Thought suppression, accessibility, and biased person perception. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(5), 980–1001. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.72.5.980>
- Orenstein, G. A., & Lewis, L. (2022). *Erikson's Stages of Psychosocial Development*. In *StatPearls*. StatPearls Publishing. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32310556/>
- Parekh, M. A., Majeed, H., Khan, T. R., Khan, A. B., ... & Jehan, I. (2010). Ego defense mechanisms in Pakistani medical students: A cross sectional analysis. *BMC Psychiatry*, 10, 12. <https://doi.org/10.1186/1471-244x-10-12>
- Peters, E. M., Bowen, R., & Balbuena, L. (2019). Mood instability and trait anxiety as distinct components of Eysenckian neuroticism with differential relations to impulsivity and risk taking. *Journal of Personality Assessment*, 102(3), 337–347. <https://doi.org/10.1080/00223891.2019.1569528>
- Pop-Jordanova, N., & Zorcec, T. (2010). Age, gender and disorder related personality characteristics of pediatric patients measured by Eysenck Personality Scale. *Acta Informatica Medica*. 18(4):207-211. <https://actainformmed.org/issue/2010-18-4/page/2/>
- Qizi, B. M. R. (2024). The relationship between emotional stability and coping strategies in adolescents. *European International Journal of Pedagogics*, 4(10), 44–47. <https://doi.org/10.55640/eijp-04-10-10>
- Ryan Karl M. Boco, C., Rogero, B. H., Barrozo, C. J. R., Berganio, R. M., Arnaiz, R. M., & Albay, J. G. (2024). Introversión and functionality of defense mechanisms: Basis for personality enhancement program. *International Research and Innovation Journal*, 1(2), 346sb. <https://doi.org/10.62293/irij-346sb>
- Stone, A., De Groot, M., McVarnock, A., Cheng, T., Bowker, J. C., & Coplan, R. J. (2025). The risks of being a wallflower: Exploring links between introversion, aspects of solitude, and Indices of well-being in adolescence. *Behavioral Sciences*, 15(2), 108. <https://doi.org/10.3390/bs15020108>
- Sunday, M. o., Adie, R. U., & Echeng, D. E. (2022). Neuroticism and introversion personality characteristics and adolescents' school social adjustment in a social inclusion in northern education zone of Cross River State. *Global Journal of Educational Research*, 21(1), 47–54. <https://doi.org/10.4314/gjedr.v21i1.6>
- Tanjung, D. F., Priyati, O. P. A., & Firmansyah, R. A. (2023). Children's moral development from the perspective of Sigmund Freud. *Journal of Education, Learning, Guidance and Counselling*, 11(2), 102–110. <https://doi.org/10.56013/edu.v11i2.2263>
- Vandenbos, G. R., & American Psychological Association (APA) (2015). *APA Dictionary of Psychology*. <https://doi.org/10.1037/14646-000>

- Weinberger, D. A. (1995). The construct validity of the repressive coping style. In J. L. Singer (Ed.), *Repression and dissociation: Implications for personality theory, psychopathology, and health* (pp. 337–386). The University of Chicago Press. <https://psycnet.apa.org/record/1990-98214-014>
- Widiger, T. A., & Oltmanns, J. R. (2017). Neuroticism is a fundamental domain of personality with enormous public health implications. *World Psychiatry, 16*(2), 144–145. <https://doi.org/10.1002/wps.20411>
- Xiong, S., Xu, Y., Zhang, B., Zhu, L., & Xie, J. (2022). Smartphone addiction and Eysenck's personality traits among Chinese adolescents: A meta-analysis. *Frontiers in Psychology, 12*, 794112. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.794112>
- Zewude, G. T., & Hercz, M. (2021). Psychological capital and teacher well-being: The mediation role of coping with stress. *European Journal of Educational Research, 10*(3), 1227–1245. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.10.3.1227>